

Ազգայնական

Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

Ա Ղ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Circulation larger than any other Armen. paper in the U. S.

ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ չահու համար չէ որ կը հրատարակուի: ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ տունէ տուն ու քաղաքէ քաղաք շրջելով գրամ կամ բաժանորդ չի մուրաբ: ՀԱՅ ժողովրդի յառաջդիմութիւնը մեր շահն է, իսկ Հայոց ազատութիւնը ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԻ ինքնատանն է...

7. ՏՍՐԻ ԹԻՒ 51

ՆՈՒ ԵՈՐԿ, 1892, ՄԱՐՏ 30

ԳԻՆ ՀԻՆԴ ՍԵՆՑ

ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԻՍՄՄՍԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

Թէեւ մենք որոշած էինք ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ մինչեւ յառաջիկայ Յունիսը հրատարակել իբր ամսաթիւր՝ աւելորդ ծախքեր չընենու համար, բայց մեր ընթերցողաց և բարեկամաց ոմանց թախանձանքին չի կրնալով վիճանալ այս օրու ընդ կոնիսը ամիսը երկուցս հրատարակել զայն մի քիչ փոքր դիւրբով, բայց միևնույն ուղղութեամբ ու գնով:

Այս առթիւ աւելորդ չենք սեպեր յիշեցնել մեր ընթերցողաց թէ ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ բնաւ չի պիտի լինի բեռ ժողովրդի վրայ, և ոչ ալ պիտի մուրաց դուռնէ դուռ բաժանորդ հատարելու համար, այլ, ինչպէս առաջ նշեցանք ալ ասկէ վերջ ժողովրդի ազատ կամքին պիտի թողուի այս խնդիրն՝ վրաստան լինելով թէ Հայ հասարակութիւնն ինչպէս յանցելու մնայնպէս ալ այսուհետ պիտի գիտնայ քաջակերպ քաջակերպութեան արժանի թերթին:

Յուսալով որ Հայ հասարակութիւնն ինքնապատուաբար Ամերիկեան Հայ պաշտօնականութիւնն թող պիտի չապրի որ ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԻ բոլոր նիւթական և բարոյական հոգիներն մի քանի անձանց վրայ ծանրանան՝ կապտենք ըսել մեր բարեկամներէ ու համակիրներէ որք հարկերներով կը հաշուին ամէն կողմ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ. Ամերիկեան բաժանորդք ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ պիտի ստանան ամիսը երկու անգամ, բայց Ամերիկայէ դուրս գտնուող բաժանորդք ամիսը մի անգամ պիտի ընդունին իրենց թերթերն մէկ ծրարի մէջ: Եթէ մեր այս բաժանորդք ուզեն 15օրը մի անգամ թերթ ընդունիլ, պարտին բաժնեգրին մէկ տուր և 12 սենթ հաշուել:

ՆՍՄԱԿ ԹԵՂԵՆԸ

Թէչիկան. 7 Փետր. 1892

Ամերիկայի Հայերի պատուիրակն Պ. Յովսէփ Սարաֆեանց, սցար պատիւ ունեցաւ ներկայանալ Շահ. Շահին, ձեր գալթականութեան յրաժարութեամբ մատուցանելու համար Նորին Վեհափառութեան: Պ. Սարաֆեանցին կրնի կրնալ ըստ քանի մը բարձրատարած անձինք: Վեհ. Շահն սիրով ընդունեց ուղերձն և Մուհամմադի Մամուլիին բանալ ստով կարողաց և քանի մը հարցումներն ուղղեց Պ. Սարաֆեանցին Տաճկերէն լեզուաւ որուն Պ. Պատուիրակին պատասխանեց ամենայն ճարտարութեամբ, յետոյ Վեհ. Շահը հրամայեց որ նախարարական Էմին Սուլթանը պատասխանըն գրէ:

Պ. Խմբագիր, հաճեցէք Պարսկահայոց կողմանէ մեր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել ձեր ազատասիրտ լրագրի միջոցաւ Ամերիկայի մեր Հայ եղբայրներին որք իրենց այս գործնական փորձով ցոյց տընուն թէ իրօք կը բազման լայն հասարակութեան բարեկամութեանը և կանեն այդ մասին ինչ որ կարող են անել: Վեհ. Շահը և

նախարարական Էմին Սուլթանն որք հայտատր անձեր են ի հարկէ աւելի հաշա աչօք պիտի նային մեզ վրայ սցարակաւ, քանի որ անգամ մ'էլ փորձով տեսն թէ Հայ մարդը գիտէ շնորհակալ լինել երբ շնորհակալութեան արժանի պարագայ մը ներկայանայ:

Պ. Յովսէփ Սարաֆեանցի էլ շնորհակալ է տեղւոյ Հայութիւնն որ ամէն դժուարութիւնը յանձն առած կատարեց այս ծանր պաշտօնը զոր Ամերիկայի Հայք յանձնեցին իրեն: Սրբարեւ շնորհակալութեան արժանի է այս ետանդաւ և ազգասէր անձնուրութիւնն որոյ ներկայութիւնն լաւ տպաւորութիւն գործեց թէ շարունի Հայոցս վրայ և որ առիթէն օգուտ քողկելով ծանոթացու տեղւոյ Հայոց բոլոր դասակարգերուն հետ, և շունքեր բրաւ կուտակցութիւններն հաշտեցնելու համար, և սրբաւ ենք տակ թէ ազգասէր պարտին շունքերն անպատու չի մնային բոլորովին, թէ և կարգ մը շահախնդրութեան և նախանձէ կուրացեալ անձինք ուղերջին սպարդիւն թողու ձեր պատուիրակի աշխատութիւններ: Եւ ո՞ր շին շահախնդիր և խանաւկիչ Հայեր, որոյ թիւը յոյս ունինք ներկայութեան պիտի նուազի ամէն օր:

Շնորհաւորելով ձեր ազգասէր գաղթականութիւնն իւր այս ազգասիրական գործին համար որ մեծ ընդունելութեան արժանացաւ, Մնամ ձերք

Տիար Յ. Սարաֆեանի գրած անձնական նամակներէ կը քաղենք հետեւեալներն:

Մեր յարգելի պատուիրակին Բէթի առթիւ ծագած դժուարութիւններն ու խռովութիւններն նկարագրելէ վերջ կըսէ, «Ձեզ յայտնի է թէ այսպիսի պարագաներու մէջ եթէ ուղերձն ներկայացնէի, գուցէ անկախաբար ընդունելութիւնը չի գտնէր, որով ոչ թէ Ամերիկայի այլ և ընդհանուր Հայութեան համար նախատինք մը պիտի ըլլար»:

«Մեր ազգի մէջ գիտէք թէ նախանձն որ ատուածն արժանաւ ձգած է մարդս որչափ ալ ուղիղ և անչափանցիկը հազով գործէ մեր մէջ, անպիսի գործակալ շահախնդիրն ու փառամոլ նախանձր ամէն գծուց միջոցներով կաշխատի սկսած օգտակար գործ մը փնտսելու համար: Ի հարկէ այսպիսի պարագաներու մէջ համբերութիւնն ու անվհատ աշխատութիւնն կը հասցունեն մարդս յուսալի վիճակին»:

«Այժմ ուրիշ եմ ձեզ ծանուցանել թէ «զոր ինչ պարտէր առնել արարի...»: Մեր ծանուցումներն պարտքը կատարելովք, Յունիսը 26, Փետրվար 7ին, կիրակի օրն՝ ներկայացանք Վեհ. Շահին, մատուցելով ուղերձն որ կարողաց ու հրամայեց որպէս զի անվճար պատասխան գրեն: Գիտէք անուշտ թէ ամէն օր Վեհ. Շահն ուղերձներ ու խնդրողիւններ կընդունի, բայց շատ քիչ անգամ գրաւոր պատասխան կուտայ անոնց»:

«Սրբազան Պապն մի մեծագին

նուէր կրկան է Շահին. սա նուէրն Հաւովի պատկերն է, որոյ շրջանակը զարդարուած է ընտիր անկերով և ազամանդներով, շրջանակին վրայ կայ սեղանը գունաւոր ինձորի մը մեծութեամբ որ շրջապատուած է նոյնպէս թանկագին անկերներով: Սակայն փաստ է իրի թէ մեր ուղերձն աւելի մեծ ընդունելութիւն գտաւ Շահին քով, զի նորին Վեհափառութիւնն անկեղծ յարեց ընդունելով շնորհակալութիւնն պատասխանելով թէ անպատուաբար զրկուած թէ ընդունելու նուէրներէ շատ աւելի նախապատուի կը համարի»:

«Այս օր Յուն. 28, լուր առի թէ Ֆէրմանը, այսինքն մեր պատասխանը գրուած է, և պիտի ներկայացուի Շահին ստորագրութեամբ համար»:

ՍՈՒՐԻՍՆ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿՈՍՆԵՐՈՒ ԱՔԱՍՏՄԱՆ ՊԱՏԱՍԻՐ

Թէչիկանն գրած մի մտանուոր թղթակցութիւնէ կը քաղենք հետեւեալ կարեւոր կարգին:

«Սուրիսա և Ներսէս եպիսկոպոսներու արտոման բուն պատճառն հետեւեալն է»:

«Ներսէս եպիսկոպոս որ Արիստակէս սրբազանի գործիքն է յիշեալ արտոման մի քանի օր առաջ հանրագիր մը կը պատրաստէ սա բովանդակութեամբ թէ՛»:

«Մեր բուսական արժանաւոր եպիսկոպոսներն ունինք, ուստի լաւ կը լինի որ Հայրապետն ուստի հայ եկեղեցականներէ ընտրուի, եթէ տաճկահայ եպիսկոպոս մը բազմի կաթողիկոսական աթոռի վրայ պատուութեան օրէնքներուն անհրաժեշտ լինելով կրնայ անհամաձայնութեանց տեղի տալ» Եւն. Այս գիրն Սիսօգի անդամներէ ոմանք կատարաբար, և յետոյ երբ յիշեալ եպիսկոպոսներուն կը ներկայացուի Սուրիսա սրբազանն «ձեր գլխուն ի՞նչ բաներ կրնէք» բռնելով թուղթին կը պատէ ու կը նետէ: Այս առթիւ այս երկու եպիսկոպոսները պատուութեան շահերին հակառակօր կամրաստանուն ին, և կարտորին մինչև որ ընտրութիւնն կատարուի...»:

ՎԱՐԴԱՆՆԵՐ ՀԱՆԴԵՄՆ Ի ՅԻՎԱՍՏԵՂԻՍ

Յիլատէլիի 2. Հայրենասիրական Միութիւնն Մարտ 5ի երեկոյն տօնեց Աւարայրի նահատակներու սարկղարձն Տէնթըլ շօր սրահին մէջ: Հանդիսին հրաւիրեալ էին Արթ. Յովսէփ Վ. Սարաֆեան և ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԻ խմբագիրն: Առաջինն թէ և թաղում մը կատարելու տխուր հարկէն ստիպուած լինելով ներկայ կրցած չէր լինիլ հակառակ իւր փափաքանաց, բայց վերջինն փութացած էր իւր հայրենակցաց մէջ ըլլալէ կը երեկոյ անմահ նահատակաց յիշատակն ի միասին տօնելու համար:

Ժամը Տէն քիչ վերջ հանդէսն սկսեց: Երեկոյան նախապահին էր Տ. Մըհալան, որոյ մտանքն որ մեքուն վրայ կը ծածանէին գոյնգոյն դրօշակներ «կեցցէ՛ Հայաստան»:

«Կեցցէ՛ Հայկական Միութիւն», «Կեցցէ՛ ազատութիւն»: Ի յիշատակ վարդանանց նահատակութեան զարտն Աւարայրի» արձանագրութիւններով:

Հանդէսն սկսեց նուազով մը զոր նուագեցին Տիարք Ալթունեան և Գեորգեան, յետոյ տօնապետն իւր բացման ճառն խօսեցաւ ըստ տուր պատշաճի, որոյ յաջորդեց Պ. Ռ. Ալթունեանի տօնապետութիւնն որ ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ: Նուագէ մը վերջ Պ. Սիրահանեան բնին կրաւ ու ընտիր ճառ մը կարդաց օրուան դիցարանց նահատակութեան առթիւ: Նուագ գնահատելի չէր Պ. Աճէմեանի «Երբ որ ցողեց» երգը որ լաւ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականաց վրայ:

Պ. Արմենակ Թօփրահանեան որ յաջորդ մասն ունէր, նուագէ մը վերջ բնին եկաւ «Հիմի էլ Լեւոնեք» երգը արտասանելու համար: Այս երգովն պարանքն իր հաստակին յատուկ խանդով արտասանեց Պատկանեանի երգը կարգելով ժողովրդէն երկարատեւ ծափահարութիւններ:

Պատ. Գարբէլեան յաջորդ տօնապետն էր որ մի Անգլիերէն ճառ կարդաց վարդանանց նահատակութեան նկատմամբ: Սա ճառ խիստ գեղեցիկ գրուած էր, և ունէր համակրելի բացատրութիւններ: Պատ. Ատենախօսի ճառէն յետոյ Ատենապետն բեմ հրաւրեց նորեկ հիւրերէն մին՝ լրագրողս խմբագիրն, որ օրուան նշանակութիւնն բացատրեց և այդ առթիւ ցոյց տուաւ թէ ի՞նչպէս Հայք պարտին և կարող են վարդանայ հարազատ գաւակներն լինիլ ազգային այս ճգնաժամի մէջ: Ատենապետն ակնարկութիւններ ըրաւ ինչ ինչ շարժումներու դէմ և յարգութեամբ ունեցիլ իրենք հետեւիլ այն ճամբուն որ ճշմարիտ Հայրենասիրութեան կը տանի, և ոչ թէ սպանիական դեռակներ շինելու վարժ ճարտարագետներու ետեւէ վազել:

Պ. Ատենապետն բեմ հրաւրեց մի այլ հիւր՝ կորիտեան անունով: Այս անձ որ կատարեալ մի յոռեան էր, տխուր տպաւորութիւնն մը ձգեց ժողովրդի վրայ՝ նիւթ օւնեցնելով իրեն սա խաբէութիւնն թէ «ազգասիրութիւնը ըստ ուղիղ արժանաբանութեան ու փիլիսոփայութեան տեսակ մը անմտութիւնն է»: Ժողովրդի ցոյց տուած դժգոհութեան նշաններն ստիպեցին այս անձ զհարձ կապել և թողուլ տօնան: Ատենապետն ժողովրդեան մտքերն շինելու համար մի քանի խօսքեր ըրաւ այս առթիւ և ծանուց թէ պարզապէս և համեմատեալ պիտի բաժնուէր ժողովրդեան, ուստի 15 րոպէ գաղար ըրաւ:

Այս թիւթեւ կազդուրանքէն վերջ ժողովը ցրուեցաւ և հանդիսակոնք օրը 70ի շափ էին մեկնեցան ժողովարանէն: Հետեւեալ օրը լրագրոյս խմբագիրն այցելեց շատ մը ազգասիրական և զո՛հ մտալով Յիլատէլիի Հայոց ընդհանուր վիճակէն հետեւեալ օրը մեկնեցաւ դէպ ի նիւ Եօրք:

Մ Ա Հ Ա Գ Ո Յ Ժ Բ

18 Մարտ 92, Ուսթըր

... Խմբագիր, Մարտ 6 ին Ֆիլադելֆիէն հոս հասան քանի մը ծանօթ ազգայիններ և ծանուցին թէ Բարբերք քաղաքացի կարապետ Աճէմեան անուն 18 ամեայ երիտասարդը յանկարծամահ եղած է նախընթաց օրը: Շարժող օրը գաղար Ուսթըր պիտի հասնի ազգականաց և բարեկամաց ընկերակցութեամբ, թաղան հանդէսը հոս կատարուելու համար:

Յաջորդ կիրակի օր յուզարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ նախ եկեղեցոյ և ապա գերեզմանատան մէջ ի ներկայութեան ժողովրդեան խումբ քաղմութեան օգտարեւ հանգուցեալը ողջ առողջ և նախ քան անկողին երթալը կուտէ կողարձանայ իր ընկերաց հետ և ի բուն կիսանք, ի մէջ գիշերին խրատաւու ձայն մը կը լսէ իր անկեղեցի ճորդորորդին և կարծեալ թէ քոյ մէջ է մը ձայնէ, բայց իր անկեղեցի պատասխան չստանար, անմիջապէս ճրագը կը վառէ և կը տեսնէ թէ խնային կարապետ Աճէմեանն այլ եւս չկայ, ընկերները կարթընցնէ և կը զխնի բժշիկ՝ որ թէպէտ անմիջապէս կը հասնի, բայց ամեն բան վերջացած կը գտնէ: Կաթուածահար եղած էր հանգուցեալը:

Մարտ 13 ին Բարբերքցի Արօզէկ գիւղացի Յակոբ Պետրոսեան անուն 45 տարեկան անձը իւր մահականացուն կնքեց Փրօփոլիտէնի հիւանդանոցին մէջ, ուր կը տառապէր սաթիլիանէ: Թաղումն տեղի ունեցաւ Մարտ 20ին Արթ. Յ. Վ. Սարաֆեանի կողմանէ:

Բայց ամենէ վշտալի մահացեալն եղաւ երէկինը, ինչի կետարացի Ռուբէն Յակոբեան 27 տարեկան ուշիւմ և գործունեայ երիտասարդին մահը: Յիշեալը երբեմն ի Մայսէյլ կը գտնուէր և գործակատարութիւն կրէր հոս հանդիպելով Ամերիկայ եկող գաղթականաց: Գրեթէ տարի մը ի վեր իր փոխ տուած գրամներն ժողուելու համար Ամերիկա եկած էր անձամբ, և վերջերս Ուսթըր գաղով երկրի գործարանի մը մէջ կաշտակարար, և իր գործունէութեան համար շատ սիրելի եղած էր վերանախնայն: Գժողովրդարար շատ գործունեայ երեւնալու տենչը վերջապէս իր շարաշար մահուան պատճառ եղաւ ստակէն: Մեքենայի մը անխել կաշի լարը կը մեկնի տեղէն և կախի անիւր պարապ գտնուալ, տղան փոխանակ այդ լարը անցնելու յատուկ գիտութիւնը և պաշտօնը ունեցող անձին զիմելու ինքն կը փութայ տեղը անցնել անուշտ գիւրին բան մը կարծելով, և որովհետեւ անխել գործըս վիճակին մէջ այդ լարը անցնել չէր գիտէր և չէր ըրած կանխաւ, ուստի և չէր կրցած լարը անցնելու հետ նսեւ ինքզինքն անցնելու և մեքենային կառայի շարժումը քաշելով առ ինքն ջանքախառն էր թշուառն սրբուհներն և ամբողջ գլխուն գաղթար աչքերովն հանդերձ. այս ցաւալի դէպքը պատահեցաւ Մարտ 17ի երեկոյն ժամը 5ի տօնաները, և անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր երկու ժամէն բոլորովին դաղորեցաւ կենդանութենէ: Յուզարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ նախ եկեղեցոյ, հասաւ գերեզմանատան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎՈՐ

ԿԻՍՍՄՍԵԱՅ ԱՉԳՍՅՈՒՆ ԻՒ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՅԻՆ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՅԻՆ ԱՄՍՈՅՆ 15 ԻՆ ԵՒ 30 ԻՆ

Խմբագիր—Տնօրէն ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԿԻՍՍՄՍԵԱՅ

ԲԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՀԱՄԱՐ Տարեկան Մէկ անգամ Ո՛ր և է ծրար կամ գրութիւն ղեկ հետեւեալ հասցէին TO THE AZADOUTIUN, 12 Frankfort St. New York City, U. S. A.

Azadoutiun LIBERTY. Published Twice a month By Azadoutiun Publishing Company 12 Frankfort St., NEW YORK CITY

H. ECUINIAN, Editor.

SUBSCRIPTION PRICE, free of page, \$1.00 a vae

ՆՈՒ ԵՆՈՐԷ, 1892 ՄԱՐՏ 30

Հրապարակողը ներկայ թուէն կը գրկենք այն ամէն անձանց որոց հասցէներն ունինք մեր քով, և կը խնդրենք այն ամէն ընթերցողներէ որք կը փափաքին շարունակ ընդունել Ա.Չ.Ս.Ո.Ի.Ի.Ն. հասցին անսխալապէս բաժանորդագրութեան, որպէս զի իրենց անուններն անցունենք մեր բաժանորդաց ցանկին մէջ:

Միութիւնը զօրութիւն է. բայց ոչ ամէն պարագայի տակ, զի երբեմն միութիւնն մահ է զօրութեան սպառում յառաջ կը բերէ թէ իրական և թէ մտաւորական աշխարհին մէջ: Եթէ ջուրը կրակին, կամ կրակը երկաթին հետ միացնելու փորձ մը լինի, արդիւնքը զօրութեան սպառում մը կը լըլայ և եթէ բայց եթէ կրակը կրակին կամ ջուրը ջուրին հետ միանայ ահա այդ միութիւնն զօրութիւն կարողութիւն անշուշտ:

Եթէ կարելի է իւրը լուծել ջուրին մէջ կամ մի անը անոր, կարելի է նաեւ երկու կամ աւելի հակառակ սկզբունքներ հաշտեցնել իրարու՝ բաւին բովանդակ նշանակութեամբ: Աւելի օգտակար է հակառակ համոզումներ կամ սկզբունքներ իրարմէ անջատ և գործուն վիճակի մէջ պահել, քան իրարու հետ խառնելով զանոք բանաբոլորի միութիւն մը յառաջ բերել: Ոչինչի օգտակար: Միութիւնը զօրութիւն կը ծնի երբ միացող պարագայներն իրարու հակառակ չեն:

Մարդիկ կան մեր մէջ որք երկու հակառակ սկզբունքներ միացնել կը ջանան երբեմն իրենց իսկ անձին մէջ, առանց սակայն յիշելու այդ համարութիւն թէ մարդ միեւնոյն ժամանակ չի կրնար

ունենալ այս դուարին պարագաներու մէջ մեզ կը մնայ ճայնակցել և բնի ուրիշներու հետ թէ տայր երկինք որ Աշտարակցի իշխանի գահուն վրայ բազմէր այն եկեղեցական որոյ արժանիքն տարակցի տեղ չունի, ունեցած է և չի կրնար ունենալ Հայ ազգին համար...:

Մեր մէջ կան շատեր որք կը կարծեն թէ կանոնադրութիւնք են որք յաճախ ընկերութիւններն անդորդութեան կը մտանեն, և ապագոց ցանկէ համար իրենց այս քարոզածը՝ վաղա՛մեռի ընկերութիւններու ցանկ մը կը ներկայացնեն: Այս քարոզքի մէջ շատ անգամ վիճարանութիւններ կը ցած են այս մասին, բայց հակա-կանոնադրութիւնք միշտ պնդած են թէ ճշմարտութիւնն իրենց քարոզածն է միայն: Այսօր կը հրատարակենք Ուսմբըի Կաճառ-Հայկական ընկերութեան կանոնադրանցոյց տարու համար թէ կանոնադրութիւնք միշտ պնդած են թէ ճշմարտութեան մը կործանման պատճառ կը լինի: Կաճառը շատ գործեր տեսաւ արդարեւ, և անոր մասուկ հաստին աչքի տակ ունենալով կրնանք խոստովանել թէ հրաշքեր գործելու իւր նախագահի՝ Արթ. Յ. Վ. Սարաճեանի անխնայ ջանքերով: Ս. Փրկիչ Եկեղեցին որ յաղթողանձ կը մնայ այսօր Լորէլ փողոցի վրայ, Կաճառի նախաձեռնութեամբ կանոնադրութեան մը կը ստեղծուին միակ հաստատութիւնն է՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Եւ ոչ ապաքէն Կաճառը կանոնադրով մը կը կառավարուէր իր ծնած օրէն ի վեր:

Ո՞վ է ԿԱՌՈՂԻՆՈՐ

Կը մտանայ այն հանդիսաւոր օրն յորում Հայ ժողովուրդը կըստնէ անհնելի իւր նորընտիր կաթողիկոսն Ս. Էլմիսանի հայրապետական գահին վրայ, որ թափուր մնացած էր Մակար Կոթողիկոսի մահուամբ: Այն տարաբաղը այրին նման՝ որ իւր այր կրանցուցած լինելով՝ բոլոր իր սէրը իւր միամոր գաւկիցի վրայ կը կեդրոնացնէ, այսպէս ալ Հայ ազգն զրկուած քաղաքական բոլոր իրաւունքներէ՝ այսօր կարուած է բոլորովին իւր կրօնական իշխանութեան հետ, հետեւաբար Հայկական Եկեղեցւոյ Հայրապետին ընտրութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի Հայ ազգին համար, մասնաւոր քաղաքական այսպիսի դժոխակ պարագաներու ներքեւ, յորս երկու հզօր և ամենահզօր կառավարութեանց շահերն կապուած կան այս ընտրութեան հետ:

Ի հարկէ այսպիսի դժուարութեանց հանդէպ Հայ մարդն, ինչպէս նաեւ Հայ իրաւիկն՝ առանձն քան երբէք՝ կը հարցնէ ինքնին թէ ո՞վ է որքեօք Կաթողիկոսը:

Եթէ հանգամանքներն ներքին որ ամէն Հայ անհատի ճայնն յարգուէր այս ընտրութեան մէջ և կամ ազգին սիրած ու յարգած անձը անարգել ընդունէր ընտրողներու քուէներն, ոչ ոք դժուարութեան պիտի հանդիպած ըլլար պատասխանելու: Համար այդ պատասխանը հարցումն, զոր կարելի էր լուծել Հայութեան ամենախրեւի և ամենաարժանաւոր անձի՝ Սրբիման ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ անուն մէջ միայն: Բայց իրաց վիճակն աչքի տալէ ունենալով՝ ոչ ոք ինչ կարելի է բնի եթէ ոչ խոստովանել թէ օտարներու կամքէն կախուած է այսօր մեր Հայրապետն ընտրելու անբնական իրաւունքներ:

Եթէ Հայ լրագրի մը մասնաւոր Ամբրիկեան լրագրի մը ճայնն ու քուէն արժէք ու կշիռ ունենար այսպիսի ընտրութեան մը մէջ, Ա.Չ.Ս.Ո.Ի.Ի.Ն. մասնաւոր պիտի ընէր Հայութեան ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ միայն, որոյ հետ ի վարաց անսխալապէս է ազգին սիրտն ու սէրը ազգային անբախտելի կապիւրով: Բայց սակայն քաջ գիտնալով թէ արեւմտեան կրօնադէպի կողմ ճայն մը նշանակութիւն չի կրնար

ՈՒՍԹՐԻ ԿԱՃԱՌԵՆ

Մեր մէջ կան շատեր որք կը կարծեն թէ կանոնադրութիւնք են որք յաճախ ընկերութիւններն անդորդութեան կը մտանեն, և ապագոց ցանկէ համար իրենց այս քարոզածը՝ վաղա՛մեռի ընկերութիւններու ցանկ մը կը ներկայացնեն: Այս քարոզքի մէջ շատ անգամ վիճարանութիւններ կը ցած են այս մասին, բայց հակա-կանոնադրութիւնք միշտ պնդած են թէ ճշմարտութիւնն իրենց քարոզածն է միայն: Այսօր կը հրատարակենք Ուսմբըի Կաճառ-Հայկական ընկերութեան կանոնադրանցոյց տարու համար թէ կանոնադրութիւնք միշտ պնդած են թէ ճշմարտութեան մը կործանման պատճառ կը լինի: Կաճառը շատ գործեր տեսաւ արդարեւ, և անոր մասուկ հաստին աչքի տակ ունենալով կրնանք խոստովանել թէ հրաշքեր գործելու իւր նախագահի՝ Արթ. Յ. Վ. Սարաճեանի անխնայ ջանքերով: Ս. Փրկիչ Եկեղեցին որ յաղթողանձ կը մնայ այսօր Լորէլ փողոցի վրայ, Կաճառի նախաձեռնութեամբ կանոնադրութեան մը կը ստեղծուին միակ հաստատութիւնն է՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Եւ ոչ ապաքէն Կաճառը կանոնադրով մը կը կառավարուէր իր ծնած օրէն ի վեր:

Արդ թող մեր միւս ընկերութիւններու և մասնաւոր հակա-կանոնադրական բարի օրինակ մ'ըլլայ Կաճառն որոյ զեռ հրատարակ չեւած կանոնադրութեան արեւմտեան իր ներկայացնելը Հայ ազգի փառանքն է:

Ա.Չ.Ս.Ո.Ի.Ի.Ն. ԼՐԱԳԻՐԵՆ

«Շատեր մեզ փափաք յայտնած են մի նմուշ տեսնել Ա.Չ.Ս.Ո.Ի.Ի.Ն. պատկերազարդ Հայրէջն լրագրէն որ կը հրատարակուի Նիւ Եօքը: Միանգամ ընդ միշտ և ընդ հետեւ կերպով մեր բաժանորդներն ոչ փափաք զստեղծութեան համար, Ա.Չ.Ս.Ո.Ի.Ի.Ն. մէկ մէկ թիւ իրեն նմուշ կը գրկենք այսօր կամ յառաջիկայ Չորեքշաբթի օր ԱՐՄԷՆԻՍԻ հետ մեր բոլոր բաժանորդներն, բացի անոնցմէ որոնք Նիւ Եօքը, ձէրվի Սիթի, Նոնքըրս, Ֆիլադելֆիա, Պոսթըն և Ուսմբը կը գտնուին և հետեւապէս յիշեալ թիւերի խմբագրութեան մօտ գտնուելով կրնան իրենց հետաքրքրութիւն աւելի զիւրութեամբ զստեղծութեան լինելը: (ԱՐՄԷՆԻՍ)»

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆՔ

Լրագրոյ խմբագիրն Փետր. 21ին Ուսմբը այցելեց տեղւոյն Հայ-յերբ տեսնելու համար: Նոյն երեկոյ Կաճառի ժողովին մէջ ներկայ լինելով խօսեցաւ իւր մէկ ժամ նիւթ ունենալով սա թէ «ինչ է ազատութիւնը, և ինչու՞ մարդիկ պատուին ազատ ըլլալը»: Սոյն ատենախօսութեան համարագրը ընդունուեցաւ ժողովուրդէն, որ խուսն բազմութեամբ խոսնած էր Ս. Փրկիչ Եկեղեցւոյ ժողովարարին մէջ տեսնախօս հիւրը մտիկ ընելու համար: Լրագրոյ խմբագիրն իւր խօսքերն կնքելէ անմիջապէս վերջ մեկնեցաւ ժողովարարահէն մի այլ գումարում այցելու համար որ գումարում էր քաղաքին Մէյն փողոցի ժողովարարահէն մէկին մէջ: Այս ժողով որ ինքզինքն Կաճառ Հայկական կանոնադրութեան, ունէր հարկ. 20-25 անդամներ և որոց կը նախագահէր Ս. Թոփհանեան: Այցելու հիւրը հրաւիրուեցաւ նաեւ խօսել

այս գումարում մէջ: Հ. Եկեղեցւոյ մի քանի համառօտ խօսքերով Հայ-նայ բաւականապէս, բայց Ատենապետի թախանախօսք կրկին անգամ խօսեցաւ և առիթէն օգուտ քաղելով խրատեց և հրաւիրեց իւր ունեղիրներն երթալ և խառնընդ այն մեծ խումբին հետ որ Կաճառ անուան տակ կը գումարի Ս. Փրկիչ Եկեղեցւոյ մէջ, և կը գործէ միեւնոյն նպատակաւ (*):

Հետեւեալ օրն լրագրոյ խմբագիրն բարեկամներու այցելութիւն տալէ վերջ, նոյն երեկոյ մեկնեցաւ Փրօվիտէնս երթալու համար:

Բայց Այլընտ նահանգի մայրաքաղաքին մէջ Հայ ազգի փառանքութիւնն փոքր թիւ մ'ունէր երբեմն, այժմ սոքա 300ի շափ անդամներէ բաղկացեալ են, որք մեծաւ մասամբ Քարբերդէն և Քարբերդի շրջակայ գիւղերէն գաղթած են հոն: Փրօվիտէնս Հայոց գրադարմը մեծաւ մասամբ երկաթի գործարանաց մէջ է, իսկ փոքր մաս մը առանձին գործերով կըրարի: Հոս Ա.Չ.Ս.Ո.Ի.Ի.Ն. խմբագիրն երկար մնալու նպատակ չունենալով հետեւեալ օրն կը փափաքէր Նիւ Եօքը վերադառնալ թէ եւ, բայց բարեկամ մի թիւսանաւոր ստեղծուեցաւ մի օր ևս սպասել, առիթ ստալու համար տեղւոյն ընկերութեան մի ժողով գումարահարկ:

Չորեքշաբթի երեկոյ տեղի ունեցաւ այս գումարում մի նշանաւոր ժողովարար մէջ, ուր ներկայ էին 100է աւելի ազգայինք: Ժողովոյ նոյն երեկոյն առնապետն էր Ս. Նահարեան որ իւր գործունէութեամբ առաջնակարգ տեղ մը բռնած է Փրօվիտէնսի ազգայնաց օրին մէջ: Պ. Ատենապետն նախ բացատրեց այդ արտոյց կարգի ժողովոյ նպատակն, և յետոյ յարմար բանիւք ներկայացուց ժողովին օրուան հիւրը որ խօսեցաւ իրաց ներկայ վիճակին և իւր տպաւորութեանց վրայ: Պ. Ատենապետն համառօտաւ տեսնարանի բաժանորդ հաստատուել վերջ հրաւիրեց ունեղիրներն ևս խօսել այցելուի փափաքանց համեմատ: Այս պահուս խօսք տուա Ս. Գառնարեան, որ ընթացաւ արտա՛մ է Քարբերդի Քոյճէճէն և խօսեցաւ իրտ համարելի լեզուաւ միութեան օգտակարութեան վերայ: Սորա շարքէն Ս. Ղազարոսեան որ բացատրեց պարբերական հրատարակութեանց օգտակարութիւնն և խրատեց ժողովուրդն քաջալերել զանոնք ժամանակին՝ զի մի գուցէ օր մը զղջան երբ ու ըլլայ սպառէն: Մի ազգային երգ ալ երգուելէ վերջ ժողովը փախուեցաւ և ժողովուրդն ձերբուկեցաւ քաղցր տպաւորութեան տակ:

Հարկ է բնի թէ այս ժողովին ներկայ էր նաեւ Արթ. Յովսէփ Վ. Սարաճեան:

Արթ. Յովսէփ Վ. Սարաճեանի հրատարականի խնդիրն մանրամասնօրէն պատմած լինելու համար հետաքրքիր հասարակութեան, ի տարեւ կը հրատարակենք քաղաքում մը Ս. Փրկիչ Եկեղեցւոյ Հոգարարութեան արձանագրութեանէն:

Ն Ի Ս Տ Զ-

1891, Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Բ 13

«Ս. Եկեղեցւոյ ամբողջ շէնքին նիւթական մատակարարութեան և թէ խորհարարութեան՝ այսինքն պատահելի անպատեհութեանց առաջին անգամը հօգը Հոգարարութեան վրայ գրուած լինելով իր պաշտօնին բերմամբ, մինչև

(*) Վերջի պահուս հասած թղթակցութեանց նպատակ այս նոր Կաճառն գոյցած է իր գոնքերն, և անդամներէն շատեր վերադարձեր են նախկին Կաճառին:

ցարդ այդ տեսակ խնդիրներն կորուչէին և Հոգարարութեան կը յանձնէր իւր նախագահ Հովսէփն ի գործադրութեան:

Բայց Արթ. Հովսէփ, այսօր ժողովոյ ներկայանալով յայտնեց թէ վիճակային հարեւոր հովութեան զբաղումը ինքնին արդէն բաւական ծանր գործ մը լինելով կարելի չէ թէ առաջինը և թէ այս վերջինը միանգամայն կատարել ըստ արժանեոյն, և թէ յիշեալ նիւթական մատակարարութեանը և բարեկարգութեան հսկողութիւնը իր վրայ թողուած ըլլալուն պատճառաւ կը թերանայ ընդհ. ժողովրդեան հովութեան այցելութեան անհրաժեշտ պարտականութեանց մէջ. ուստի առաջարկեց որ կամ այդ առաջին պաշտօնը իր վրայէն առնելով ուրիշ մը յանձնուի և կամ ընդունելով իր հրատարական ի հովութեանէ հարկեւ զամ տնօրինութեան լինի ուրիշ հովի մը բերել տալու համար:

Հոգարարութիւնն նկատելով թէ Ն. Սարաճեան խառն շատ ծանօտացած և հաստատուելն որչաճ է թողուել մեկնել, միանգամայն իրտացի գտնելով իւր բաժանորդ, հարկ տեսաւ Հոգարարութեանս կողմանէ ընդհանուր արտօնութեամբ պաշտօնեայ մը կարգել ԵԿԵՂԵՑՊԵՆ անուան տակ, իրր տեսուչ գործադիր ժողովոյ որչաճ մանց, և նմա յանձնել նոյն հրատարական գործը և այս որչաճ մը հաղորդել թէ ժողովրդեան և թէ այն պաշտօնական մարմնաց՝ որք անհուսթիւն ունին Ս. Եկեղեցւոյ շէնքին վարչական կամ մատակարարութեան խնդրոյն հետ և ժողովոյ միանայն հաւանութեանս որչաճեցաւ նոյն պաշտօնը յանձնել ժողովոյ անդամներէն Մեծ Պր. Յովհաննէս Ետաճեանի: Սոյն որչաճան համաձայն Պր. Ետաճեանի պաշտօնը պիտի լինի այսու հետեւ:

Ս. Եկեղեցւոյ ժողովարարի մարմնութեան և գոյնց պահպանութեան հոգ տանել:

Բ. Եկեղեցւոյ ժամերգութեանց կամ ժողովարարի մէջ եղած գումարմանց ատեն սե է անկարգութիւն և վէճ չպատահելու համար հարկ եղած զգուշութիւնն ընել, և եթէ գտնուին այնպիսիք որք ընդդէմ գործեն կամ անաստ գտնուին իր սորորանոց, արտաքսել զանոնք և եթէ հարկ տեսնուի պատճել տալ խորհրդակցութեամբ և գիտութեամբ Հոգարարութեան:

Գ. Առանց յետաձգման՝ ժամանակին վճարել կազմի, շրի, վաւելիքի, տպահովագրութեան և պանդայի տարեկան տոկոսի վերաբարեմներն իր ձեռամբ զոյսցեալ հասոյթով, պակաս մնացածն Հոգարարութեան անտուկէն ստանալով:

Ե. Հոգարարութեանն որչաճուած այն խնդիրներն՝ որ կը վերաբերին Եկեղեցւոյ նիւթական կամ բարոյական մատակարարութեան և որոյ գործառնութիւնը պատճառ կը դատուի իրեն յանձնել, ըստ որչաճան ժողովոյն, հոգ տանել նոցա գործադրութեան:

Զ. Եկեղեցւոյ և ժողովարարին բանալիներն յանձնուած լինելով Պր. Ետաճեանի, յայտնուեալ գումարման համար ժողովարարահէն պէտք ունեցողները՝ պէտք է ուղղակի իրեն զխնել և համակերպին իր հրահանգաց:

